

Dyrk framtida-
flere skolehager i
Norge

Økologisk
Norge

Økologisk
Norge

Hvem er vi?

- Jobber for å fremme økologisk matproduksjon for produsenter og forbrukere
- Medlemsorganisasjon med lokale og regionale lag
- Prosjektbasert kontor i Oslo; Biomangfold, ØkoUka, Landbrukets Økoløft og skolehage

Dyrk framtida - flere skolehager i Norge

- Prosjektperiode: 2020-2026
- Finansiert av
Sparebankstiftelsen DnB

Prosjektets tiltak

- Opprette 85 nye skolehager på Østlandet, kursing og veiledning
- Spre kunnskap, informasjon og inspirasjon
- Bygge opp nettverk lokale og regionale nettverk
- Forske på suksesskriterier, undervisning og elevers opplevelser

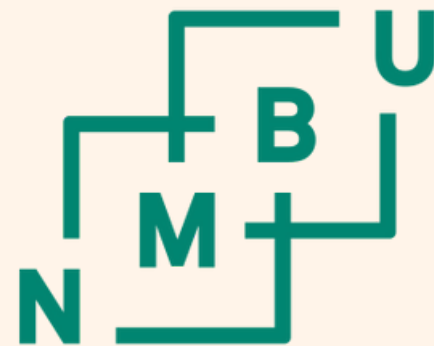

Tilbud til prosjektskolene

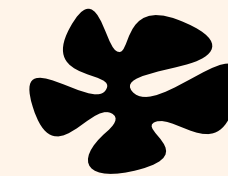
- 150.000 kr til å lage skolehage
- 4 kursdager på Gartneriet på Bygdø kongsgård
- 4 kortere digitale kurs
- Råd og veiledning, oppfølging og hjelp
- Kurs og nettverksmøter etter prosjektåret

Forskningsprosjekt: Skolehager for en bærekraftig framtid 2023 - 2026

Norwegian
University of
Life Sciences

Økologisk
Norge

Hel-skoletilnærming og skolehage

- **Skolens praksis**
Hva blir undervist og erfart i praksis på skolen? Hvordan påvirker skolehagen skolens praksis?
- **Kompetanseheving**
Kontinuerlig kompetanseheving for hele skolens personale.
- **Koblinger til samfunnet**
Hvordan involveres samfunnet rundt skolen og skolehagen? Hvordan kan skolehagen påvirke involvering av lokalsamfunnet?
- **Læreplan, timeplaner og årshjul**
Hvordan organiserer vi en skolehverdag som tilrettelegger for skolehage? Hvordan kan skolehagen påvirke hvordan skolehverdagen organiseres? Og hvilke følger får skolehagen for hva vi underviser, måler og vurderer?
- **Elevenes læring**
Hvilken grad legger vi til rette for bruk av andre læringsarenaer og elevmedvirkning? Og hvordan påvirker skolehagen hvor og hvordan undervisningen foregår?
- **Visjoner, ledelse og utvikling**
Fokus på ledelsens rolle i arbeidet med forankring av skolehagen.

Source: Wals & Mathie, 2022

Snurr film

Hva sier skolene selv?

Hva må til for å lykkes?

Tid og forankring

Forslag til hvordan bruke tiden man har

- Koble skolehagen til spesifikke fag, f.eks. mat og helse, naturfag
- Skolehage på timeplanen: tverrfaglig bruk av timer man «allerede har» - lokalt timeplanarbeid
- Tverrfaglige prosjekter på tvers av fag over tid, f.eks. jobbe mot høstmarked med produksjon av ulike produkter, som chilisaus, ringblomstsalve, urtesalt
- Prosjektarbeid «bærekraftsuker/måned» per sesong (minst to uker hvert semester)
- Skolehagevalgfag fra 5. trinn og oppover: arbeidslivsfag og innsats for andre.
Pilotprosjekt i Vestland: læreplan skolehage valgfag.
- Elever med behov for tilrettelagt undervisning kan ta mer ansvar
- Sfo kan følge opp egne områder, eks. vanning, forkultivering mm.
- Frigjøre tid blant de voksne

Hva er det viktigste å gjøre for å forankre skolehagen?

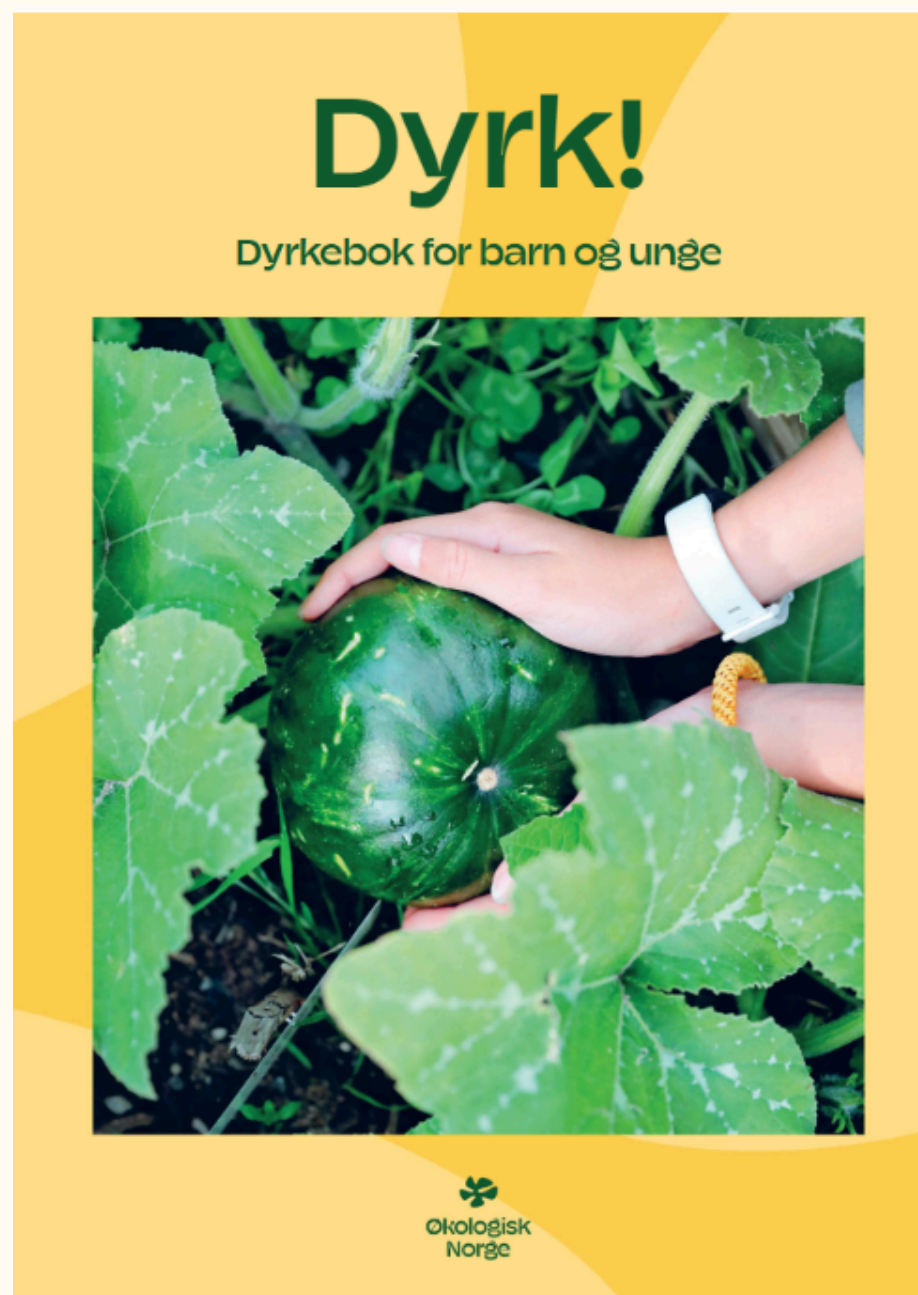
- Sette av nok tid, både for elever og ansatte
- Prioritere skolehagen tydelig så alle ansatte og elever hører det - tydelige forventninger
- Tørre å ta skolehagen inn i driften av skolen, ikke på siden av
- Legge gode planer - årshjul, aktiviteter osv.
- Involvere lokalmiljø, dialog med kommunens ansatte forøvrig og kommunepolitikere om hagen
- Kompetanseheving
- Tenke langsiktig, ting tar tid!

Skolehagemateriell og ressurser

En serie på tre bøker

Et prosjekt av

Støtt oss

Nyhetsbrev

Skolehager i Norge

Søk

Meny

Lag en skolehage

For deg som ønsker å starte opp en skolehage.

Skolehageresser- ser

Finn ideer, opplegg og ressurser til undervisning i skolehagen.

Skolehager i Norge

Utforsk kartet vårt og se hva ulike skolehager gjør.

Dyrkningsleksikon

Praktisk informasjon om hvordan du dyrker ulike vekster i skolehagen

www.skolehagerinorge.no
+ nyhetsbrev

Skolehager i Norge

Ressurser på nettsiden

- Kursfilmer
- Undervisningsopplegg
- Undervisningsaktiviteter
- Dyrkingsleksikon
- Tverrfaglige faghefter

Det store bildet

Dyrk byer og tettsteder

Nasjonal strategi for urbant landbruk

4. ØKT KUNNSKAP OM BÆREKRAFTIG MATPRODUKSJON

Den direkte tilknytningen til landbruket blir mindre for hver generasjon. Dette gjør at kunnskapen om landbruk og matproduksjon i samfunnet synker. Samtidig er interessen for matens opprinnelse og betydning for helse, matsikkerhet, klima og miljø stigende i befolkningen. Flere ønsker å ta del i produksjon av mat fra planter og dyr til eget og andres forbruk. Denne trenden åpner nye muligheter for å bygge relasjoner mellom folk i byer og tettsteder og næringsutøvere i det profesjonelle landbruket. De som tar del i det urbane landbruket lærer å verdsette råvarenes kvalitet, og får innsikt i arbeidet som kreves for å framskaffe gode råvarer. Dette kan bidra til en bedre forståelse for at rammebetingelsene samfunnet gir landbruket er avgjørende for hvilke krav forbrukere kan stille til produktene landbruket skal levere.

Det urbane landbruket kan bidra til at flere i samfunnet har kunnskap om dyrking, og gjøre oss mindre sårbare ved raske endringer i matforsyningen. Denne kunnskapen kan også bidra til økt verdsetting av maten, og dermed at flere kaster mindre mat.

4.1 Matproduksjon som arena for læring og mestring

I skolehager kan barn lære å dyrke matvekster og lage smakfulle og næringsrike retter, og ikke minst få et nært forhold til begrepene økologisk, kortreist, jordvern, rettferdig og bærekraftig. En skolehage trenger ikke å være stor. Det kan være små bed eller plantekasser som kan plasseres i barnehagens uteareal eller i skolegården. Det unike med skolehagen er at den har potensiale til å nå alle. Kunnskapen som oppnås i en skolehage, allerede fra barnehagestadiet, er viktig for fremtidig bærekraftig utvikling av samfunnet.

Flere kommuner har etablert skolehager som arena der barn og unge kan lære å kultivere jorda, dyrke grønnsaker og frukt, høste og bruke avlingen i matlaging. Skolehager kan ses i sammenheng med rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver og læreplanverket i skolen. Naturfagsenteret¹⁷ har egne nettsider om hvordan skolehagen og matdyrking kan brukes i barnehagens arbeid og i undervisningen i skolen.

I rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver beskrives barnehagens verdigrunnlag som skal formidles, praktiseres og oppleves i alle deler av barnehagens pedagogiske arbeid. I verdigrunnlaget er bærekraftig utvikling beskrevet, og det står blant annet at barna skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Barnehagen skal bidra til at barna blir glade i naturen og får erfaringer som fremmer evnen til å orientere seg og oppholde seg i naturen til ulike årstider. Rammeplanen presiserer også at barnehagen har en viktig oppgave i å fremme verdier, holdninger og praksis for mer bærekraftige samfunn.

Høsten 2020 tok skolene i bruk det nye læreplanverket LK20¹⁸. I den overordnede delen av læreplanverket står det at elevene skal få oppleve naturen og se den som en kilde til nytte, glede, helse og læring. Det slås også fast at danning skjer gjennom opplevelser og praktiske utfordringer i undervisningen og skolehverdagen.

Som en del av fagfornyelsen, er det innført tre tverrfaglige temaer: demokrati og medborgerskap, bærekraftig utvikling og folkehelse og livsmestring. Temaet bærekraftig utvikling handler om at elevene skal lære å verne om livet på jorda og å ta vare på behovene til mennesker som lever i dag, uten å ødelegge framtidige generasjoners muligheter til å dekke sine behov. Gjennom arbeid med temaet skal elevene utvikle kompetanse som gjør dem i stand til å ta ansvarlige valg og handle etisk og miljøbevisst. Ifølge den nye læreplanen i naturfag skal elevene lære å delta i høsting og bruk av naturressurser og drøfte hvordan naturressurser kan brukes på en bærekraftig måte, mens i mat og helse skal de lære å utnytte lokale matvarer i matlaging og presentere leddene i produksjonskjeden fra råvare til måltid. Disse målene er eksempler på relevante kompetansemål etter 4. trinn i begge fagene.

Skolehager og andre dyrkingsaktiviteter kan være et pedagogisk verktøy som legger til rette for lek og læring i barnehager, skoler og SFO. Skolehager og andre pedagogiske opplegg hvor natur, landbruk og dyrking er en del av den pedagogiske virksomheten, kan bidra til barnas danning og utdanning. Dyrking er sentralt i prosjektet Matjungelen, der barna kan lære praktiske og teoretiske ferdigheter om et næringsrikt og bærekraftig kosthold gjennom lek og aktiviteter på SFO.

¹⁷ <https://www.naturfag.no/tema/vs.htm?tid=2113108>

¹⁸ <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/>

Meld. St. 34

(2023–2024)

Melding til Stortinget

En mer praktisk skole

Bedre læring, motivasjon og trivsel på 5.–10. trinn

12.1 Del 2 Mer læring, motivasjon og trivsel

4 Mer praktisk og motiverende læring

Regjeringen vil opprette et nasjonalt program for mer en praktisk skole. Programmet skal bygges opp over tid, og skal blant annet bestå av:

- tilskudd til innkjøp av utstyr og investering i læringsarenaer på 5.–10. trinn
- en rentekompensasjonsordning for investering i læringsarenaer, inventar og utstyr i skolene fra Husbanken
- pedagogiske støtteressurser og kompetansebyggende tiltak for faglig og tverrfaglig praktisk læring
- styrking utvalgte nasjonale sentre slik at de i større grad kan:
 - gi støtte til praktisk læring innenfor sine fagområder
 - bidra til lokal kompetanseutvikling
 - bidra til utvikling av lærerutdanningene
 - gi råd til nasjonale utdanningsmyndigheter og skolene
- utviklingsprosjekter som skal stimulere til en særlig praktisk skolehverdag, herunder også mer arbeidslivsrettet opplæring
- utviklingsprosjekter som skal stimulere til en særlig fysisk aktiv skolehverdag
- støtte til å ta i bruk varierte opplæringsarenaer i vanlig undervisning og utnytte lokalt handlingsrom
- støtte til vurderingsformer som fremmer praktisk læring

Storskala skolehagesatsning i Norge

- noen forslag til nasjonale satsningspunkter:

- Utvikling av en nasjonal skolehagestrategi med handlingsplan
- Skolehagen inn i læreplanverket, inn i lærerutdanningene og økt kompetanseheving
- Utvikling av et nasjonalt skolehagekompetanse- og nettverksorgan
- Støtte til skolehageetablering og drift til skoler over hele landet
- Faste skolehagestillinger i skolen og kommunale skolehagekoordinatorer

Nasjonal skolehagekonferanse 24. oktober

Takk for
oppmerksomheten!

